

ΠΕΡΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΟΥ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΓΓΚΟΥ Κ. ΑΜΙΛΚΑ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΥ

«Δικαιοσύνην μάθετε οί
ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς»
(Ἡσαίου 26. 9)

Μακαριώτατε,
Κύριε Πρόεδρε,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὸ κοινὸν ἐκφράζουσα αἶσθημα τοῦ ἔθνους ἡμῶν, συννεορτάζει καὶ συγχαίρει μετ' αὐτοῦ ὀλοκλήρου ἐπὶ τῇ σημερινῇ ἐπετείῳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, καθ' ἣν ἐν συνεχείᾳ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως τῆς φυλῆς μας, ἀντήχησε καὶ πάλιν τὸ παλαιὸν «μολὼν λαβέ», τοῦ ὁποίου ἡ ἔννοια δὲν εἶναι ἄλλη, ἢ ἡ ἐνσυνειδήτους ἀπόφασις τῆς μέχρι θανάτου ἀσυμβιβάστου ὑπερασπίσεως τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀείποτε θαλλούσης ἐλευθερίας.

Ἡ τοιαύτη καθ' ἱστορικὴν παράδοσιν θέσις καὶ στάσις τοῦ ἔθνους δὲν εἶναι ἀπλῆ ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν καὶ πατριῶν ἔστω ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ κληρονομιῶν πάλῃ, ἀλλ' ἱερὸς τῷ ὄντι καὶ ὑπέρτατος ἀγὼν προασπίσεως καὶ διατηρήσεως ἀλωβήτου καὶ ἀνοθεύτου τῆς ιδέας τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀμφοτέρων γεννημάτων καὶ θρεμμάτων τῆς εὐλογημένης καὶ ἐνδόξου αὐτῆς γῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ μικρὰ Ἑλλάς, εὐρεθεῖσα ἐξαπίνης πρὸ τῆς βιαίας ἐπιβολῆς καὶ ἐπιθέσεως ἀπεχθοῦς κολοσσοῦ, δὲν ἐδίστασεν οὐδὲ πρὸς στιγμὴν νὰ ἀντιτάξῃ ἀθρομήτως καὶ οἰονεὶ ὀρμεμφύτως τὸ πατροπαράδοτον ψυχικὸν σθένος, τὸ στερούμενον οἰουδήποτε περιθωρίου ἐκλογῆς καὶ προτιμήσεως μεταξὺ ἐνδόξου θανάτου ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπαισχύντου ὑποταγῆς, ἐν τῇ ὑπερηφάνῳ δὲ πάντοτε πεποιοθήσει,

ὅτι δι' ἐκείνου μὲν καὶ τοῦ τοιοῦτο ἰδεολογικὸν περιεχόμενον ἔχοντος ἀγῶνος ἐξασφαλίζεται ἡ τιμὴ καὶ ἡ αἰωνία δόξα, διὰ ταύτης δὲ τὸ αἰσχος καὶ ἡ αἰωνία κατάκρισις.

Ἡ μεγαλειώδης αὕτη ἐθνικὴ μας παράδοσις τῆς ὑπὲρ τῶν ὡς ἄνω ἰδανικῶν ὀλοκληρωτικῆς θυσίας μαρτυρεῖται καθ' ὅλας τὰς κρισίμους καμπὰς τῆς μακροαίωνος ἱστορίας μας, μέχρι καὶ τῆς τελευταίας, τῆς γνωστῆς, διὰ τοῦ ἀδιστακτοῦ «ὄχι» μας. Τοῦτο, ἀντιπροσωπευτικῶς ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Κυβερνήτου τῆς στιγμῆς, ἀπεριφρόστως προβληθέν, κατέπληξεν ἀληθῶς τὸν ἰταμὸν ἐπιδρομέα, ἀναμένοντα διὰ τὴν πολεμικὴν του ὑπεροχὴν, εὐχερῆ τοῦ ταπεινοῦ του κόπου τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ εἰρωνικῶς διὰ τοῦτο ὑποδεχθέντα τὴν προφανῆ δι' αὐτὸν ἀφροσύνην μας.

Τὸ «ὄχι» ὅμως τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἄλλο, ἢ ἡ γνώριμος διὰ τὸν Ἑλληνα συνθηματικὴ ἰαχὴ «ἐλευθερία ἢ θάνατος», ἐν ὑπερηφάνῳ νηφαλιότητι προβαλλομένη ἐκάστοτε πρὸ τοῦ ἀπέλπιδος ἔστω καὶ ἀπεγνωσμένου ἀγῶνος, ἐκόλπωσε καὶ πάλιν εἰς νέας πτυχὰς δόξης τὴν τετιμημένην σημαίαν μας, ἢ ὁποία διὰ πολλοστήν φορὰν ἐστήθη ἐπὶ τοῦ νέου τροπαίου δόξης καὶ τιμῆς, κτήματος μὲν ἔσαι δι' ἡμᾶς, στίγμα-τος δὲ αἰσχος αἰωνίου διὰ τοὺς ἀντιπάλους.

Καὶ ἐκρίθη μὲν ὁ ἄνισος ἐκεῖνος ἀγὼν κατὰ τῆς αἰσχροῦς βίας εἰς τὰ ἐνδοξα βοννά μας καὶ τὰ πολυμνήτους θαλάσσας μας, εἰς τέλος, ἔνεκα τῆς συντριπτικῆς ὑπεροχῆς τῶν βαρβάρων ἀντιπάλων μας εἰς βάρους μας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, κακοὶ μεταξύ των σύμμαχοι, μικρὸν ἔπειτα μεταξὺ ἀλλήλων ἀναλωθέντες καὶ τὴν ἐσωτερικὴν των ἀθλιότητα καὶ κατωτερότητα οἰκτρῶς πρὸ τῶν ὁμμάτων τῆς ἱστορίας ἐκθέσαντες, ἀπέκόμισαν ὡς καρποὺς τῆς ὠμῆς βίας καὶ κακουργίας των τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ἀνεξίτηλον ἐν τῇ ἱστορίᾳ στιγματισμὸν των.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ γιγαντιαίου τούτου ἀγῶνος, τῶν λεπτομερειῶν, τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῶν μέχρι σήμερον διὰ πάντας ἡμᾶς ἐπιπτώσεών του, διὰ τε τὸ μυριόλεκτον αὐτῶν καὶ τὴν γνωστὴν καὶ ὀριστικὴν πλέον ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατάκρισίν του, δὲν θὰ ἐνδιατρίψω, ἀφήνων τὴν

περὶ τούτων πολὺπλευρον διαπραγματεύσιν εἰς τοὺς περὶ τὰ πολεμικὰ εἰδικούς.

Εἰς ἐμὲ δέ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σημερινῆς ἐπετείου, ἃς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπογραμμίσω ἀπλῶς ὠρισμένα μόνον σημεῖα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῶν δύο σχετικῶν πρὸς αὐτὴν φοβερῶν παγκοσμίων πολέμων (καὶ ἀληθῶς παντὸς ἀδίκου καὶ κατακτητικοῦ πολέμου), τὰ ὁποῖα, ἐν τελευταία ἀναλύσει, οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ ἡ ὠμὴ φανέρωσις τῆς ἐνστικτώδους διαθέσεως τοῦ ἐνὸς ἐκάστου ἀτόμου καὶ τῶν ἐκ τῶν ἀτόμων ἀποτελουμένων ἔθνῶν καὶ λαῶν, ἐλανομένων ἐκάστοτε ἐκ ταύτης καὶ μόνης εἰς πράξεις βαρβάρους καὶ ἐπαισχύντους, καταγραφόμενας ὅμως εἰς τὸν κώδικα τῆς ἱστορίας εἰς βᾶρος τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου.

*

Εὐθὺς ἀμέσως παρατηρῶ, ὅτι καθ' ἃ διδάσκει ἡ ἐλάχιστα διδάσκουσα ἱστορία, ἐφ' ὅσον τὰ κατὰ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἐπαναλαμβάνόμενα ἱστορικὰ γεγονότα οὐδεμίαν σχεδὸν ἐξασκοῦν ἐπὶ τοῦ μωροῦ ἀνθρώπου ἐπιρροήν, ἢ ἐκάστοτε ἐπιβολὴ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, κατ' ἀπαράβατον σχεδὸν κανόνα, ὡς ἀποτέλεσμα ἔχει τὴν καταστροφὴν τοῦ τε ἐλεεινῶς ὑποκύπτοντος εἰς τοῦτον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀσκήσαντος τὴν ἄτιμον βίαν, ἢ ὁποῖα τὴν κλασικωτέραν αὐτῆς μορφήν ἔχει εἰς τὸν ἄδικον κατακτητικὸν καὶ ἐπιθετικὸν πόλεμον, τὸν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ κατωτέρων συμφεροντολογικῶν κινούμενον ἐλατηρίων καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀποκρουόμενον διὰ τῶν ἐξῆς: «Μὴ δουλοῦσθε . . . ὑπ' ἀνθρώποις δεσπόταις, μηδὲ ἄλλην πόλιν, ὃ γ' ἐμὸς λόγος, ἀλλ' ὑπὸ νόμοις, οὔτε γὰρ τοῖς δουλουμένοις, οὔτε τοῖς δουλωθεῖσιν ἄμεινον, αὐτοῖς τε καὶ παισὶ παίδων τε καὶ ἐγγόνις, ἀλλ' ὀλέθριος πάντως ἢ πείρα, σμικρὰ δὲ καὶ ἀνελεύθερα ψυχῶν ἦθη τὰ τοιαῦτα ἀρπάζειν κέρδη φιλεῖ» (Πλάτ. ἐπιστολὴ Ζ' τοῖς Δίωνος οἰκείοις τε καὶ ἐτέροις. Ed. Oxb. 334 d).

Τὸ φοβερὸν τοῦτο καὶ ὑποτιμητικὸν τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ φαινόμενον εἶναι προφανῶς ἀποδεικτικὸν τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος,

παρὰ τὴν ἀδομένην πρόοδον τοῦ παλαιοτέρου καὶ νεωτέρου πολιτισμοῦ, τοῦ καὶ μέχρις ἀφαντάστου θετικῆς ἐρεύνης τῶν διὰ μυθολογικῆς ἀποστάσεως μέχρι καὶ χθὲς ἀφ' ἡμῶν ἀπεχόντων οὐρανίων σωμάτων ἐξικνουμένου, ἐλάχιστα ἐν τούτοις ἐσημείωσε βήματα ἐξόδου αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀγλῆος τῶν πρωτογόνων ἐνστικτωδῶν αὐτοῦ παθῶν, εἰς τὰ ὅποια μένει ἐπιμόνως καὶ οἶονεὶ ληθαργικῶς προσκεκολλημένος. Διότι ναὶ μὲν ἡ ὑπέροχος χορεία τῶν ἱεροφαντῶν τῆς σκέψεως, τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, τῶν τε παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων καὶ ἐκ τούτων κατ' ἐξοχὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν τῆς θείας διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύψεως διερμηνέων, σπουδαίας κατέβαλε πνευματικὰς προσπαθείας πρὸς διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ σκότους τοῦ ἐνστίκτου καὶ καθοδήγησίν του εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως διακρινόμενον φῶς τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ καθόλου ἀνωτερότητος. Ἄλλ' ὅσον λαμπρὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ φῶς τοῦτο, τόσον τὸ σκότος ἐκεῖνο τοῦ ἐνστίκτου εἶναι βαθὺ καὶ πυκνὸν καὶ ἀδιαπέραστον, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐκ τούτου πρὸς ἐκεῖνο χειραγώγησις νὰ μὴ εἶναι ἀπλῶς δυσχερεστάτη, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀπελπιστικῶς ἀδύνατος καὶ ἀρνητικῆ.

Ἡ μακροαίων παιδαγωγικὴ καὶ νομικὴ προσπάθεια καὶ ἡ ἐκ παραλλήλου μοχθοῦσα θρησκευτικὴ, ἰδίᾳ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ψυχικὴ ἐπεξεργασία δὲν φαίνονται σπουδαίως ἐπιτυχοῦσαι τὴν μετακίνησιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς θετικωτέραν γειτνίασιν θεωρίας καὶ πράξεως ἐν τῇ ζωῇ.

Ἀληθῶς δέ, ἐνῶ οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι μύσται τῆς γνώσεως καὶ οἱ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ καρδίας ἔτασταί, διὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν θεοπνεύστως ὄντως διατυπωθέντων ἀξιωματῶν καὶ κανόνων ζωῆς, καθώρισαν τὴν τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ ἐπιτευγμάτων ἀλληλουχίαν, ἐνδελέχειαν καὶ συνοχήν, πρὸς ἐπιτυχίαν πλήρους ἁρμονίας καὶ τάξεως ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, δὲν κατώρθωσαν ἐν τούτοις νὰ ἐπιτύχουν τὴν ταύτης πραγματοποίησιν, εἰ μὴ μόνον μερικῶς καὶ κατὰ περιόδους, ἐκ τούτου δ' ἀναφύονται ἐκάστοτε αἱ πολλαὶ κατὰ τὰ λοιπὰ δια-

στήματα ἔριδες καὶ διχοστασίαι καὶ μάχαι καὶ μάλιστα ὁ ὀλέθριος πόλεμος, μετὰ τῶν φρικτῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων καὶ ἐπιπτώσεων ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀκατανίκητον καὶ ἀδίστακτον δύναμιν τοῦ ἐνστικτοῦ τοῦ τυφλοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἀχαλιναγωγῆτου ἐγωϊστικῆς διαθέσεως, ἅτινα μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὸ γνωστὸν ἀπαράδεκτον κατάντημα τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς μας ζωῆς.

Μὴ λησμονῶμεν δ' ὅτι ὅλοι ἐν στιγμαῖς νηφαλιότητος κρῖνομεν μὲν ὀρθῶς, καὶ ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν ἡμῶν ἐντεύξεσι κατακρῖνομεν μάλιστα τὴν κατάστασιν, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε μὲ ὄριον τὸν ἑαυτὸν μας, εἰς τὸν ὁποῖον τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐγώ, μόνου κριτοῦ ἀπομένοντος διὰ τὰ ἐπισυμβαίνοντα κακά, οὐδεμίαν ἀποδίδομεν ὑπαιτιότητα, ἐνῶ εἶναι βέβαιον ὅτι ἀπλῆ, ἀλλὰ τολμηρὰ καὶ εὐσυνείδητος πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας ἐρώτησις: «ἐγὼ δέ; ἢ σὺ τί;» θὰ ἦτο ἀρκετὴ διὰ ν' ἀποκαλύψῃ κατὰ Καρλαϊλικὸν τρόπον εἰς τὸν ἀδυνατοῦντα ἢ ἀρνούμενον ν' ἀντικρῶσῃ θαρραλέως, ὡς ἐνώπιος ἐνωπίω, τὸν ἑαυτὸν του καθ' ἕκαστον ἄνθρωπον, τὴν οἰκτρὰν ἀπογύμνωσιν ἑαυτοῦ, ἐπὶ βεβαία διακριβώσει τῆς τραγικῆς ἀτομικῆς καὶ ὁμαδικῆς συμβολῆς καὶ ὑπαιτιότητός του διὰ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατάστασιν.

Ὅμως ἢ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ κατὰ Μένανδρον φωνῆ τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζομεν συνείδησιν, ἢ συνεχῶς ὑποδεικνύουσα εἰς τὸν ἐφήμερον ἄνθρωπον τὸν τελικὸν κοινωνικὸν σκοπὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ἢ συνεχῆς προσπάθεια πραγματοποιήσεως τοῦ ἰδανικοῦ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὑπονοεῖ ὁ Ψαλμωδός, τονίζων ὅτι ὁ Θεὸς «ἠλάττωσε τὸν ἄνθρωπον μικρὸν τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ δὲ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον» (Ψαλ. 8.6.), ἢ ὁ Ἑλληὴ σοφός, ὁ καθορίζων αὐτὸν ὡς τὸ ὑπεροχώτερον καὶ χαριέστερον τῶν ὄντων, ἀλλ' ὅταν εἶναι ἄνθρωπος, ἢ καὶ θετικώτερον ὁ Πλάτων, λέγων: «πάντων... ἱερώτατον ἐστὶν ἄνθρωπος, ὁ ἀγαθός» (Μίνως, Ed. Οκον. 318. 5), ἢ συνείδησις, λέγω, τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν εὐρεσιν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν μέσων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα βεβαίως χαλιναγοῦν καὶ δύνανται ἀσφαλῶς νὰ ἐλέγχουν τὴν ἐνστικτώδη ζωὴν,

μετ' ἐπιβολὴν ὅμως ἐπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἰσχυρᾶς καλῆς θελήσεως.

Τὰ κύρια δὲ μέσα τῆς ὑψίστης ταύτης ψυχικῆς λειτουργίας εἶναι ἡ παιδεία, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ θρησκεία, εἰς τὰς ὁποίας σύντρεις καὶ θεία ὑπό τε τῶν μεγάλων φιλοσόφων, νομοθετῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν καὶ ἐξ ἀποκαλύψεως καταγωγῇ ἀποδίδεται.

Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν τί ἐκάστη ἐν τῇ πραγματικότητι, ὡς πρὸς τὸν ἀπώτερον τοῦτον σκοπὸν ἐν τῇ ζωῇ, ἐπεργάζεται.

1) Ἡ παιδεία καὶ ἡ κοινῶς λεγομένη ἀγωγή ἀποτελεῖ βεβαίως σπουδαῖον ἀνασταλτικὸν μέσον τῆς τυφλῆς ἐνστικτώδους ὁρμῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ὡς τοιοῦτο ἀναγνωρίζεται πράγματι διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ θυμικοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐπίδρασίν της, δι' ἃ καὶ ὑπὸ τῆς κρατικῆς ὀργανωμένης κοινωνίας χρησιμοποιεῖται. Ὅμως, παρὰ τὰ ἀληθῶς θετικά ὡς πρὸς τοῦτο ἀποτελέσματά της, δὲν φαίνεται σπουδαίως ἐπιτυγχάνουσα γενικώτερον καὶ τὴν μερικὴν ἔστω χαλιναγώγησιν τῶν ἀνθρωπίνων ἐνστικτωδῶν παθῶν. Ἡ συνεχῆς καὶ πολλαπλῆ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ παιδαγωγικῶν συστημάτων ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον ἐναλλαγῇ, δὲν καταλήγει συνήθως, ἔνεκα καὶ τῆς σχολαστικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πολυπραγμοσύνης τῶν ἐπαϊόντων, εἰς τὴν ἐκ τούτων ἐπιλογὴν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ ἐξ αὐτῶν ὠφελιμωτέρου καὶ κυρίως ἐξυπηρετικοῦ τοῦ παγκοίνως ἀναγνωριζομένου μεγάλου σκοποῦ τῆς παιδείας.

Ἡ κοπιώδης ὄντως ἐκπαιδευτικὴ καὶ παιδαγωγικὴ τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ σχολείου προσπάθεια εἶναι ἀκριβῶς ἀποδεικτικὴ τῆς περιορισμένης ἐπιδράσεώς της ἐπὶ τοῦ ἀπὸ νηπιακῆς σχεδὸν ἡλικίας ἐκδηλουμένου καὶ ἐνεργοῦντος ἐνστίκτου ἐγωῖσμοῦ, τοῦ συναυξάνοντος μὲ τὸν προκόπτοντα ἐν ἡλικίᾳ ἄνθρωπον καὶ καταλήγοντος μετὰ τῶν ἀναλόγων αὐτοῦ ψυχικῶν ἐκδηλώσεων εἰς τὸ κοινὸν χωνευτήριον τῆς κοινωνίας, ὅπου καὶ ἐκδηλοῦνται οἷονεὶ ἀνεμποδίστως πᾶσαι αἱ ἀτομικαὶ καὶ ὁμαδικαὶ γνωσταὶ ἐνστικτώδεις πράξεις πρὸς ἐπιδίωξιν, ἐπιτυχίαν καὶ ἱκανοποίησιν τῶν ἐγωῖστικῶν ἐπιδιώξεων, αἱ μέχρι καὶ τῆς ἔριδος, τῆς φιλονεικίας, τῆς διχονοίας, τῆς ἐχθρότητος, τῆς κλοπῆς, τῆς

ἀρπαγῆς καὶ τοῦ φόνου ἀκόμη καὶ συνεπῶς ὁμαδικῶς καὶ τοῦ ἀπαισίου πολέμου ἐξικνούμεναι.

2) Ἄλλ' ἐνῶ ἡ παιδεία κατὰ μικρόν τι μόνον χαλιναγωγεῖ τὸ ἐνστικτῶδες θυμικὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ τούτου ἐπιβολὴ δὲν φαίνονται ὡς πρὸς τοῦτο θετικώτερον ἐπενεργοῦσαι ἐπὶ τούτου.

Τὸ γεγονός ὅτι μέχρι καὶ πρό τινος ἀκόμη τὸ δίκαιον καὶ ὁ νόμος καθόλου κατὰ τὸ ἐπικρατέστερον εἶχε καὶ ἔχει καθαρῶς, ὡς καὶ τὸ ὄνομά του δηλοῖ, ποινικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐκδικητικὸν ἔναντι τοῦ διαπραττομένου ἀδικήματος χαρακτηῖρα καὶ ἔννοϊαν καὶ ὅτι ἡ κατάργησις τῆς φρικτῆς λεγομένης ποινῆς τοῦ θανάτου σπουδαίως συζητεῖται εἰσέτι, ἡ δὲ νομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ δικαιοσύνη καθόλου ὡς κυρίαν ἀπασχόλησίν των ἔχουν τὴν ἀτελεύτητον τῶν νόμων ἐπεξεργασίαν καὶ μετατροπὴν πρὸς θετικὴν βέβαια ἢ ἀρνητικὴν περιπτωσιολογικὴν τροποποίησίν των, ἐπὶ ἀποτροπῇ τῆς ἐν τῇ ζωῇ ἀνωμαλίας, καὶ ἡ συνεχῆς τέλος ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἐναλλαγὴ μέχρι σήμερον τῶν ἀναριθμητῶν νόμων καὶ κωδίκων δικαίου, μὲ τὸν σκοπὸν βέβαια πάλιν ἐπιβολῆς μεγαλυτέρας ἰσορροπίας καὶ ἁρμονίας εἰς τὰς ἐν τῇ ζωῇ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, καταδεικνύουν ὅτι τὰ περιθώρια τοῦ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Νόμου δαμασμοῦ τοῦ κακοῦ καὶ τῶν ἐνστικτωδῶν πράξεων εἶναι ἀληθῶς λίαν περιορισμένα. Βεβαίως δ' ἔτι μικρότερα καὶ περισσότερον περιορισμένα φαίνονται καὶ ἀποδεικνύονται ταῦτα, ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἡ μεγίστη, ἡ συντριπτικὴ θὰ ἔλεγον, πλειονότης τῶν μικρῶν ἢ μεγάλων παραβατῶν τῶν γραπτῶν ἢ ἀγράφων νόμων ἔξω βιοῦ τῶν φυλακῶν καὶ σωφρονιστηρίων, ἐλευθέρως καὶ ἀτιμωρητῇ ἀδικούντων τὴν κοινὴν καὶ τοὺς συνανθρώπους των. Κοινὴ δὲ μάλιστα, ὡς γνωστόν, κρατεῖ πεποίθησις περὶ τοῦ ἀδυνάτου τοῦ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀδικίας περιορισμοῦ, ἐξ οὗ προέρχεται καὶ ἡ ἐπιδεικνυομένη ἔνοχος πολλάκις ἐπιείκεια περὶ τὴν τήρησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, ἥτις πάλιν ὁδηγεῖ καὶ εἰς τὴν ἀτελεύτητον νομικὴν ἀκροβατικὴν κατ' ἐπιτυχῆ ξένον χαρακτηρισμὸν πολλάκις περιπτωσιολογίαν (*casuistica*), ἢ καὶ ἐκτρέπεται

εἰς τὴν λίαν ἐνδεικτικὴν χιουμοριστικὴν ἀκόμη ἀντιμετώπισιν τῶν βαρυντέρων καὶ βασικωτέρων τῶν παραπτωμάτων, ὡς τοῦ ψεύδους, τῆς κλοπῆς καὶ τῆς ἀκολασίας, εἰς ὅλας δὲ τὰς γλώσσας καὶ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς.

3) Τέλος ἡ θρησκεία καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως ἡ χριστιανικὴ (καὶ ἐπιτρέφατέ μου νὰ ἐπιμείνω περισσότερον εἰς ταύτην διὰ τὴν κοινωνικὴν σημασίαν της ὡς πρὸς τὸν λεγόμενον χριστιανικὸν μας πολιτισμὸν), ἐπιτυγχάνει μὲν διὰ τῆς προβολῆς καὶ ἐλευθέρως τῶν ἐντολῶν αὐτῆς ἐφαρμογῆς ποιᾶν τινα ἀναστολὴν καὶ ἐπίσχεσιν τῶν ἐνστικτωδῶν παθῶν καὶ ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου, εἰς πολὺ μάλιστα συγκριτικῶς μεγαλυτέραν κλίμακα ἢ ἡ παιδεία καὶ ἡ δικαιοσύνη, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἡ ἐπενέργεια εἶναι ἱκανῶς περιορισμένη.

Ἡ ἐμφανιζομένη σήμερον εἰκὼν τῆς λεγομένης χριστιανικῆς κοινωνίας, μετὰ δισχιλιετῆ ἰσχὺν τοῦ ὑπερτάτου χριστιανικοῦ νόμου τῆς ἀγάπης, καταδεικνύει, ἄνευ πολλοῦ κόπου, πόσον ἡ χριστιανικὴ ἰδεολογία καὶ δεοντολογία ἀβαθῶς ἔχει πρὸς τὸ παρὸν προχωρήσει εἰς τὸ ἀμέτρητον βάθος καὶ τὸ πυκνὸν ἐνστικτωδὸς σκότος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ συνειδήσεως. Καὶ ναὶ μὲν οἱ ἠθικοὶ κώδικες τοῦ χριστιανισμοῦ, οἱ εἰς τὴν μοναδικὴν λέξιν «ἀγάπη» θαυμασίως καὶ ἀληθῶς θεοπνεύστως συνοψιζόμενοι, δὲν δύνανται οὐδὲ μακρόθεν νὰ παραβληθοῦν πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων θρησκειῶν, ἀκόμη καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν πνευματικωτέρων, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τούτου ἀποδεικνύονται ἐν τῇ πραγματικότητι ὡς οἱ ὀλιγότερον πιστοὶ καὶ οἱ περισσότερον ἀσυνεπεῖς εἰς τὴν ἰδεολογίαν τῆς θρησκείας των, ἐν ἀνευθύνῳ δ' ὅλως ἀδιαφορίᾳ, λόγῳ τῆς προσηλώσεως εἰς τὸ «ναὶ μὲν ἀλλά», ἢ οἱ ὀπαδοὶ πάσης ἄλλης θρησκείας. Διότι ἀληθῶς εἰς οὐδεμίαν ἄλλην θρησκευτικὴν κοινωνίαν, ὡς εἰς τὴν χριστιανικὴν, παρατηρεῖται τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἐπίσημος καὶ ἀνεπίσημος ὑποκρισία καὶ ἀληθινὴ περιφρόνησις τῶν μέτρων τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τὰ ὅποια εἶναι ἡ ἐντολὴ τῆς πρὸς ἀλλήλους «ἀγάπης», ὁ κανὼν τοῦ «ναὶ ναὶ καὶ οὐ οὐ» τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ περὶ τῆς πατρότητος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων πίστις τῶν χριστιανῶν.

Τί δ' ἄλλο εἶναι ἢ καθαρὰ ὑποκρισία, οὐ μόνον ἡ στοιχειώδης ἀκόμη παράβασις τοῦ νόμου τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ ἡ κρατοῦσα ἀκόμη ἄγνοια αὐτοῦ καὶ ἡ πλήρης ὡς πρὸς αὐτὸν ἀδιαφορία τῶν λεγομένων χριστιανῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐδημιούργησεν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ τὴν ἐν αὐτῇ καθιερωθεῖσαν καὶ κρατοῦσαν διπλῆν καὶ τριπλῆν ἠθικὴν, ἄλλην διὰ τὰ ἄτομα, ἄλλην διὰ τὰς ἐπὶ μέρους κοινωνίας κατὰ τὰ νοητὰ αὐτῶν διαμερίσματα καὶ ἄλλην διὰ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς, ὡς καὶ ἡ ἐπικράτης ἐπισήμως καὶ νομικῶς ἀκόμη τεθεμελιωμένων κοινωνικῶν συστημάτων καὶ ὄρων καὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων ζωῆς, ὅλως ἀντιθέτων πρὸς τὰς ἐντολὰς ἐκείνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν τούτων βασικωτέραν, ἣτις ἀπουσιάζουσα καθιστᾷ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν δῆθεν πολιτισμένον καὶ θρησκευόντα ἄνθρωπον *hominis lupum*, δι' ἅτινα πάντα ἀνεπίμως βλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν Χριστιανῶν;

Καὶ πῶς ἄλλως θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ πλήρης περιφρόνησις τῶν χριστιανικῶν ἐντολῶν, ἡ ἐπιτρέπουσα καὶ αὐτῆς τῆς ὑφίστης τῶν ἐντολῶν τὴν διακωμώδησιν, διὰ τῆς ἀντὶ δὲ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις εὐτελεστάτης τιμῆς, ὑπερκομπαστικῆς, φιλαρέσκου δὲ μάλιστα καὶ ἀνευθυριάστου οἰκειοποιήσεως καὶ προβολῆς ἐκ μέρους καλῶν τιμῶν, καλῆς ἔστω θελήσεως ἀνθρώπων, τοῦ θεϊκοῦ τίτλου τῆς «φιλανθρωπίας», δείγματος καὶ τούτου τῆς παντελοῦς λησμοσύνης τῆς ἐναντι τοῦ συνανθρώπου στοιχειώδους ὑποχρεώσεως;

Τί δὲ δὲν προδίδει ὁ κεκαλυμμένος, ὡς δι' ἄλλων σνκῆς φύλλον, μὲ τὰ νεώτερα ἐξωτερικὰ δείγματά του καὶ μὲ τὰ διάφορα τεχνικὰ καὶ νομιμοφανῆ προσχήματα καὶ δικαιολογίας του, ὁ σημερινὸς πολιτισμένος καὶ χριστιανὸς μάλιστα ἄνθρωπος, γυμνὸς δὲ σχεδὸν ἀπὸ παντὸς εἴδους χριστιανικότητος, ἔτοιμος ἄνευ ἐτέρου καὶ ἀδιστακτικῶς εἰς πρώτην εὐκαιρίαν καὶ νὰ ψευσθῇ καὶ νὰ ἀπατήσῃ καὶ νὰ ἀδικήσῃ καὶ νὰ κλέψῃ καί, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τοῦ κεκαλυμμένου καὶ τοῦ ἀκαλύπτου ἀκόμη ἐγκλήματος διὰ τὸ τυφλὸν συμφέρον, τὰ ὅποια πάντα ὁμαδικῶς ἐκτελούμενα συνιστοῦν τὸν φρικτὸν πόλεμον καὶ δὴ τὸν κατακτητικὸν καὶ ἐπιθετικὸν, τὸν τὴν κλασσικὴν μορφήν τῆς ἐκδηλώ-

σεως τῆς ἀσκήσεως τοῦ οἰκτροῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου ἀποτελοῦντα;

Τί ὅτι οἱ εἰς τὸ ὕψος των ἰστάμενοι ἐκκλησιαστικοὶ ἀρχηγοί, ὡς οἱ παλαιότεροι μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Διδάσκαλοι καί, πρὸς ἰδιαίτεραν τιμὴν των, ἢ σειρὰ τῶν νεωτέρων Παπῶν, ἀπὸ τοῦ Λέοντος τοῦ ΙΓ' μέχρι καὶ τοῦ νῦν Ἀρχιερατεύοντος Παύλου τοῦ ΣΤ', διὰ τῶν περιφημῶν ἐπὶ τῶν μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων Ἐγκυκλίων των (*Rerum Novarum*, *Quadragesimo anno*, μέχρι καὶ τῶν *Pacem in terris*, *Ecclesia Mater* καὶ *Ecclesiam suam*), δι' ὧν ἰδρῦθη ὁ χριστιανικὸς συνδικαλισμὸς καὶ ἡ φιλελευθέρα τάσις πρὸς τὴν χριστιανικὴν δημοκρατίαν, καὶ τινες ἐκ τῶν ἡμετέρων ζωντανῶν Ἱεραρχῶν καὶ Ποιμένων, ὡς καὶ τινες μεγάλοι ἄνθρωπισταί, δι' ἀληθῶς μνημειωδῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ὑποθηκῶν καὶ παραινέσεων των, τί ὅτι ἐγείρουν ἐκάστοτε ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐρήμῳ βοῶσαν φωνήν, ἐπὶ κατακρίσει τῶν διαφόρων ὑποδουλώσεων καὶ τυφλῶν προσηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ νεώτερα εἶδωλα τῆς συγχρόνου κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς διεμορφώθη αὕτη, ἀπὸ τῶν μέσων ἰδία τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις, μὲ γνώμονα καὶ πυξίδα τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ τυφλοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος; Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων παραινέσεων καὶ ὑποδείξεων ὑπῆρξαν μηδαμινὰ καὶ περιορισμένα. Ὁ εὐρωπαϊκὸς λεγόμενος πολιτισμὸς, ὁ λίαν φιλαρέσκως ὡς ἐλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς διατυμπανιζόμενος, καὶ ἡ σημερινὴ εὐρωπαϊκὴ ζωὴ, ἀφθονοῦν μὲν εἰς τὴν ἐκθεσιν καὶ ἐπίδειξιν πλουσίων καὶ ἀπειραρίθμων χριστιανικῶν συμβόλων καὶ μνημείων καὶ σταυρῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων καὶ ὑπερπομπωδῶν καὶ τεραστίων ἀκόμῃ θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ διαδηλώσεων, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ταῦτα πάντα οὐδὲν ἕτερον πιστοποιοῦν ἢ τὸ ἀληθές τοῦ γραφικοῦ λόγου, ὅτι «ὁ λαὸς οὗτος (ὁ χριστιανικὸς) τοῖς χεῖλεσί του τιμᾷ με, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ» (*Μάρκου* - Ἡσαΐου - 7.6.). Διότι τίς δύνатаι νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ὁ κατὰ τὸ πλεῖστον πραγματικὰ λατρευόμενος ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ Θεὸς δὲν εἶναι ἄλλος, ἢ ὁ χρυσοῦς μὸσχος τοῦ Μαμωνᾶ καὶ τὸ τυφλὸν ἐγωϊστικὸν συμ-

φέρον, τὰ ὁποῖα πραγματικῶς ρυθμίζουν τὰς ἀτομικὰς, δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ σημερινῇ Οἰκουμένῃ καὶ Κοινωνίᾳ, μὲ ἀνίερρον μάλιστα, χάριν ἐκείνων ἐκμετάλλευσιν ἐκ μέρους τῶν ἰδίων τῶν Χριστιανῶν, δι' ἐξωτερικὴν δὲ ἀπατηλὴν ἐντύπωσιν, τοῦ τιμίου χριστιανικοῦ ὀνόματος καὶ ἐπὶ πλήρει ἀποδείξει τῆς διαστάσεως θεωρίας καὶ πράξεως, τῆς ἐντολῆς καὶ τοῦ ἀληθινοῦ κατὰ ταύτην χριστιανικοῦ βιώματος;

Ἡ διαπίστωσις τῆς τοιαύτης πραγματικότητος, παρὰ βέβαια θετικὰς τοῦ κρατοῦντος κανόνος ἐξαιρέσεις, ἐφ' ὧν καὶ τὸ ὅλον χριστιανικὸν χρῶμα τοῦ πολιτισμοῦ μας στηρίζεται, ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς διαφόρους ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, χριστιανικῆς δὲ κοινωνίας, σκεπτομένους ἀνθρώπους, ὅπως προχείρως βέβαια καὶ ἀφιλοσοφῆτως, νὰ κηρύξουν τὸν χριστιανισμόν ἐν χρεωκοπίᾳ καὶ δι' εὐθηνῶν ἐπιχειρημάτων νὰ ἀποφανθοῦν, ὅτι οὗτος δὲν εἶναι μόνον δύσκολος, ἀλλὰ καὶ ἀνεφάρμοστος καὶ ἀνεδαφικὴ θρησκεία καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ περισσότερον μάλιστα ἀποδεικτικὴ τοῦ ἀσυμβιβάστου θεωρίας καὶ πράξεως ἐν τῇ χριστιανικῇ λεγομένῃ ζωῇ.

Καὶ ὁμως ὁ μέγας Παῦλος καὶ ἄλλοι ὅμοιοι αὐτῶ διὰ Χριστὸν μωροί, παλαιότεροι καὶ νεώτεροι, ὡς ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος τοῦ Assisi καὶ ὁ προσφάτως ἀποθανὼν Albert Schweitzer, ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας μας, καὶ ἄπειροι ἄλλοι γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι ἥρωες τοῦ ἀγῶνος τούτου, εἰς πάσας δὲ τὰς κοινωνίας, ἴστανται ἀκλόνητοι καὶ μεγαλειώδεις διὰ τοῦ ἐναντίου τὴν ἀπόδειξιν. Διότι ἢ δι' ἰσχυρᾶς καὶ ἀκάμπτου θελήσεως ἐκμηδένισις τῆς ἰδίας ὑποστάσεως τῶν ἀληθινὰ καλῶν καὶ χριστιανῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ταύτης διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀντικατάστασις, ὡς ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος διακηρύττει, τί ἄλλο εἶναι ἢ ἀπόδειξις, ὅτι ἢ ἐξ ἐλευθέρως θελήσεως ἀπαρέγκλιτος ἐφαρμογῆ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ βίῳ, δὲν εἶναι τί τὸ ἀνέφικτον καὶ τὸ ἀκατόρθωτον καὶ τὸ οὐτοπιστικόν;

Βεβαίως τὸ ἀληθῶς μέγα τοῦτο ἐπίτευγμα ἀπαιτεῖ ἠράκλειον ἀληθῶς ἀγῶνα καὶ τεραστίαν πάλην, πρωτίστως ἐναντίον τοῦ ἰδίου τοῦ

ἐαυτοῦ μας, ἀλλ' ἀκριβῶς ὁ τοιοῦτος ἀγὼν εἶναι ὁ ἐπιτυγχάνων τὸ ἀληθινὸν βίωμα καὶ ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος δίδει πραγματικὸν καὶ ἔλλογον περιεχόμενον εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν, ὡς σπουδαίως ἀναπτύσσει ὁ Παῦλος εἰς τὰς πρὸς Ρωμαίους καὶ Ἐφεσίους ἐπιστολάς του.

Βέβαια ὑπάρχει εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὁ ἀντίπους τοῦ Παύλου, ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, ὡς ἄριστα τὸν παρουσιάζει ἐν τῇ ψυχαναλύσει του ὁ Ibsen, φεύγοντα καὶ ἀρνούμενον νὰ ὑποταγῇ εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπην του, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο τούτων τύπων τῆς θετικῆς καὶ τῆς ἀρνητικῆς θέσεως ἐναντι τῆς ἠθικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ καταφαίνεται τί ἀμφοτέρω οἱ τύποι οὔτοι, κατ' ἀντίθετον ἕκαστος κατεύθυνσι, δύνανται νὰ ἀπεργασθοῦν καὶ εἰς τί νὰ συμβάλλουν διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἕκαστος ἐνεργείας, εἰς τὴν ὅλην τῆς κοινωνίας τὴν ὑπόστασιν. Δυστυχῶς τὸ ποσοστὸν τοῦ συμβαλλομένου καλοῦ εἶναι ἀληθινὰ μικρὸν ἐναντι τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ πολλάκις εἰς ἀτομικὰς ἀναξιότητες, εἰς ἀκαταστασίας κοινωνικὰς, εἰς φρικτοὺς πολέμους, καὶ δὴ ἐπιθετικὸς καὶ κατακτητικὸς, ἐπὶ ἐξαπλώσει δεινῆς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα συμφορᾶς, ὡς οἱ δύο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας φοβεροὶ παγκόσμιοι πόλεμοι, οἱ κατ' ἔξοχὴν διὰ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου προκληθέντες καὶ ὅλως ἐνστικτωδῶς διεξαχθέντες.

*

Ἄλλ' ἐνῶ δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὰς ἀληθῶς οἰκτρὰς καὶ ἔλεεινὰς διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου λεπτομερείας τῶν δύο τούτων φρικτῶν συγχρόνων ἱστορικῶν γεγονότων, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἡμεῖς δι' αἵματος πολλοῦ καὶ συμφορῶν ἀφαντάστων συμμετέσχομεν, εἶναι ὅμως πρόσφορον, ἐν σχέσει μὲ τὴν ὅλως ἐνστικτώδη ἀφετηρίαν τὴν προκαλέσασαν αὐτά, νὰ σταματήσω πρὸ δύο ἀμέσων ἐπακολουθημάτων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα διὰ πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ πόλεμοι τρανὰ βέβαια πρόκεινται παραδείγματα τῆς, παρὰ τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν, ἀποχαλνωθείσης ἐνστικτώ-

δους καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Οὗτοι, πλὴν ἄλλων, διεξήχθησαν, ὡς γνωστόν, καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἐγκληματικότητος καὶ ἀδικίας, δι' ὅσον ἦτο δυνατόν μεγαλυτέρων πρὸς τὸν Μολώχ τοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ θυσιῶν αἵματος καὶ ψυχῆς, μὲ ὅλας δὲ τὰς τιμὰς καὶ τοὺς τύπους τῆς πολεμικῆς καὶ διπλωματικῆς καὶ νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης κεκαλυμμένας, ἐν πλήρει περιφρονήσει καὶ ἐξουθενώσει τοῦ δυστυχοῦς καὶ ταλαιπώρου ἀνθρώπου ἀπὸ μέρους τοῦ ἀηλεοῦς καὶ ἀδιστάκτου ἰσχυροῦ συνανθρώπου του.

Τί ὅτι οἱ ἰσχυροί, τελικῶς ἠττηθέντες, ἀναγκαστικῶς ὠμολόγησαν τὴν ἐνοχὴν των καὶ ἀπήλυσαν, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των; Τὸ πρᾶγμα μένει, καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἄβελ ἐξακολουθεῖ νὰ βοᾷ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐφ' ἧς ἐχύθη (Γεν. 4.10) καὶ αἱ γενόμεναι πρωτάκουστοι ἀγριότητες καὶ καταστροφαὶ ἀφῆκαν μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς, καθ' ἣν ὀμιλοῦμεν, ὕλικὰς καὶ ἠθικὰς πληγὰς χαινούσας καὶ αἵμασσούσας καὶ ἀνάτους δι' ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὸ χειρότερον δὲ εἶναι ὅτι τώρα ἡ ἀδίδακτος ἀνθρωπότης εὐρίσκειται εἰς τὰ πρόθυρα τρίτης καὶ ὀλοκληρωτικῆς πλέον συμφορᾶς, διὰ τῆς πρὸς τοῦτο χρησιμοποίησεως καὶ τῶν τελευταίων καταπληκτικῶν καὶ πρωτακούστων ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνικῆς ἐπιστήμης, τῶν ὁποίων σαφὲς δεῖγμα ἔχομεν τὴν ἀπαράδεκτον ἐμπειρίαν τῆς δυστυχοῦς Χιρὸσίμα, ἧς καὶ πρό τινος ἐμνημονεύθη ἡ εἰκοστὴ ἐπέτειος, ἔστω καὶ ἂν ὅτε ἐγένετο τὸ φρικτὸν ὀλοκαύτωμα ἐθεωρήθη μᾶλλον ὡς ἐξαναγκασμὸς λήξεως τοῦ πολέμου ἢ καὶ ὡς δικαία ἐκδίκησις τῆς ψυχρᾶς ἐγκληματικότητος τοῦ *Pearl Harbour*.

Ἡ ὅλη ἐλευνὴ καὶ ἀθλία τῶν δύο τούτων πολέμων ὑπόθεσις πιστοποιεῖ, ὅτι εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐπρόκειτο, ἢ περὶ ἀθλίας καὶ ἠλιθίας, χαμηλῆς δὲ ψυχικῆς συμφεροντολογικῆς ἐπιχειρήσεως, χάριν ταπεινοῦ ὕλικοῦ συμφέροντος, καταισχυνοῦσης τὴν γενεάν μας, ἀφοῦ μάλιστα καὶ αἱ ἐπὶ ἐξασφαλίσαι τοῦ καταπατουμένου δικαίου ἀπαιτηθεῖσαι θυσίαι ματαίως προσεφέρθησαν, ὡς ἔδειξεν ἢ ἐπακολουθήσασα σκληρὰ ἀπογοήτευσίς, ἢ διὰ τῆς ὀμῆς πάλιν

ἐπιβολῆς, χάριν ἀπωτέρων δῆθεν ὑψηλοτέρων σκοπῶν, τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου ἄρνησις ἀναγνωρίσεως τοῦ δικαίου καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀγωνισθέντων διὰ ταύτην.

Ὅμως, οἱ δύο αὐτοὶ πόλεμοι παρουσιάζουν ἀληθῶς κάτι τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπὶ αἰῶνας ἀτελευτήτους ἐξ ἐνστικτωδῶν κινήτρων ἀλληλοσυγκρουομένης ἀνθρωπότητος, καὶ τὸ ἰδιάζον τοῦτο ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι, προφανῶς τὸ πολὺ τοῦ αἵματος συνετάραξε τὸν ἐν τῷ ληθάργῳ τοῦ ἐνστικτώδους πάθους κατακείμενον ἄνθρωπον, ὅστις βραδέως μὲν καὶ μὲ βεβαρημένους ἐκ τοῦ ληθάργου αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς κατείδεν ἐπὶ τέλος τὸ ἄφρον τῆς συμφορᾶς εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν πρῶτον καὶ περισσότερον μετὰ τὸν δεύτερον πόλεμον, καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἢ ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου προκαλουμένη οἰκτρὰ καὶ ἠλιθία καταστροφή διὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀλογίστου ἐπιβολῆς τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου πρέπει νὰ παύσῃ πλέον ὀριστικῶς, χάριν, ἂν μὴ τι ἄλλο, ἀποφυγῆς τοῦ κατεξυτελισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνωτέρας ἀξίας του!

Ὁ πρῶτος ἐνσυνείδητος τιναγμὸς ἐκ τοῦ ἐνστικτώδους ληθάργου ἐσημειώθη διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ ἐπιβολῆς μερικῶν πολιτικῶν ἰδεολογῶν, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς κυρίως τὸν Ἀμερικανὸν Πρόεδρον ἀείμνηστον *W. Wilson*, πρὸς ἴδρυσιν τοῦ θηησιγενοῦς Ὁργανισμοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὴν ὁποίαν ὠνειρεύθησαν ἐκεῖνοι ὡς κατάλληλον διὰ νὰ ματαιώσῃ τὸν ἀδηφάγον πόλεμον δι' εἰρηρικῆς διαπραγματεύσεως καὶ λύσεως τῶν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν καὶ λαῶν διαφορῶν καὶ κατάργησιν οὕτω τοῦ ἀπαισίου πολέμου.

Ἡ δύναμις ὅμως τοῦ ἐνστικτώδους ληθάργου ἦτο μεγάλη καὶ ἡ ἐγρήγορσις ἄωρος. Αἱ ἐπὶ τὸν Ὁργανισμὸν τοῦτον βασιισθεῖσαι ἐλπίδες ταχέως ἀπεδείχθησαν φροῦδαι καὶ ἡ εὐγενῆς προσπάθεια ἀπέτυχε παταγωδῶς, μετὰ μάλιστα τὸν ἐκ κεκτημένης ταχύτητος τῆς γηραιᾶς ἐν ἁμαρτίαις Ἐδρώπης ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ Ὁργανισμῷ πραγματοποιηθέντα στραγγαλισμὸν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀδυνάμου καὶ εὐγενοῦς λαοῦ, ἔστω καὶ ὑπολειπομένου εἰς νεώτερον πολιτισμὸν. Οὕτως ὁ

Ἄριστος ὁργανισμὸς ἐκεῖνος διελύθη ἀδόξως καὶ κατέρρευσε καὶ ἄθλια ἀπέμειναν τὰ τουριστικὰ αὐτοῦ λείψανα. Τὸ χεῖριστον ἦτο ὅτι ὁ Ἄριστος ὁργανισμὸς αὐτὸς ἐκράτησεν εἰς τὸν τάφον του τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα σπέρματα τοῦ ἐπηρεησθέντος μάλιστα κακούργου συμφέροντος καὶ τῆς ἀδίκου ἐπιβολῆς τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, ἐκ τῶν ὁποίων ἐντὸς ὀλίγου ἐξεπέδησεν ὁ διπλᾶ ἀγριότερος Β' παγκόσμιος πόλεμος.

Πῶς διεξήχθη ὁ φορικτὸς καὶ ἀπαίσιος πόλεμος οὗτος; Τὸ γνωρίζομεν πάλιν, διότι ὅλοι τὸν ἐζήσαμεν καὶ βαθύτατα καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς ἔθνος φέρομεν ἄχρι τοῦδε τὰ στίγματα τῆς ἐξ αὐτοῦ συμφορᾶς. Καὶ οὐδὲν ἀπολύτως ἀνασταλτικὸν μέσον, εἴτε τῆς παιδείας, εἴτε τῆς δικαιοσύνης, εἴτε καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας, ἀνέκοψε τὴν ἐκσπασίαν τῆς βαρβάρου ἐνστικτώδους καταστροφικῆς ἐνεργείας, ἢ καὶ ἐσταμάτησε τὴν ὡμῶς καὶ ἀδιστακτικῶς, κατὰ τὸν εἰδεχθέστερον δὲ τρόπον, ἐκτελεσθεῖσαν καταστροφὴν καὶ τὴν μέχρι πλήρους σχεδὸν παρ' ὀλίγον ἐξολόθρευσιν καὶ ὀλοκλήρου ἱστορικῆς φυλῆς πρὸς αἴσχος τῆς γενεᾶς μας.

Ἐνῶ ὅμως ἢ ἀνευ δευτέρου καταστροφῆς ἐμαίνετο, ἐξεδηλώθη ὁ δεύτερος τιναγμὸς τοῦ ληθαργουῦντος ἀκόμη καὶ κατ' αὐτὸν τὸν 20ὸν αἰῶνα ἐνστικτώδους ἀνθρώπου, ὅχι τόσον πάλιν ἐκ τῶν εὐγενῶν παραινέσεων ὀλίγων ἰδεολόγων καὶ ἀξίων τοῦ ὀνόματος αὐτῶν θρησκευτικῶν Ἀρχηγῶν προκληθεῖς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ αἵματος ἀποπνιγμοῦ τοῦ ταλαιπώρου ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνηκούστου καταστροφῆς.

Οὕτως ἀπὸ τοῦ πολεμικοῦ «Augusta» τὴν 24ην Ἀπριλίου 1941 ἠκούσθη διὰ τοῦ στόματος κυρίως τῶν Roosevelt καὶ Churchill ἐν μέσῳ τοῦ αἵματοβαμμένου καὶ αὐτοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἡ ἐνδόμυχος φωνὴ τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἡ ἀναγνωρίζουσα τὸ κακὸν τῆς ἀνθρωπίνης κακουργίας καὶ τώρα διὰ πρῶτην φορὰν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ τοιούτου Ἀρμαγεδῶνος, ἣτις οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἡ καταπάτησις, διὰ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, τῶν στοιχειωδῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐκουσίας ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων καὶ δικαιωμάτων συνεννοήσεως πρὸς ἐπικράτησιν

τοῦ δικαίου, τοῦ καλοῦ, καὶ τελικῶς τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐπὶ πραγματικῇ σωτηρίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ ἀκουσθεῖσα κατὰ τὴν ὄραν ἐκείνην φωνὴ ἀπελπισίας, ἡ ἔστω καὶ εἰς στιγμὰς ἀπογνώσεως προφερομένη ἐκ μέρους μόνον τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ δικαίου τῆς στιγμῆς, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ ἱκανῶς πρὸ τοῦ πολέμου καὶ κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν πόλεμον εἶχον λησμονήσει τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὑπενθύμιζε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἄβελ φωνὴν τοῦ Κάϊν: «μείζων, Κύριε, ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναι με, εἰ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ προσώπου σου κρυβήσομαι καὶ ἔσομαι στένων καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔσται πᾶς ὁ εὐρίσκων με ἀποκτενεῖ με» (Γεν. 4. 13, 14).

Παρὰ ταῦτα, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀναγγελίας τοῦ Χάρτου τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐπηκολούθησε μακρὰ καὶ κοπιώδης διαδικασία, μέχρι τῆς κατὰ τὴν 14ην Φεβρουαρίου τοῦ 1946 ἰδρύσεως ἐπὶ τέλους καὶ θεμελιώσεως διὰ διεθνoῦς συμφωνίας καὶ ἀποφάσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν καὶ ἀνεγέρσεως μάλιστα μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ καλλιμαρμάρου μεγάρου του, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Μανχάτταν. Ἐκτοτε εὐέλπις ἤρχισε πλέον ἐργαζόμενος ὁ Ὄργανισμός, συμπληρωθείσης ἤδη εἰκοσαετίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του. Ἡ μεγάλη καὶ μοναδικὴ παγκόσμιος αὕτη ἀμφικτυονία ἔχει ἐν τούτοις περιορισμένην εἰσέτι προοπτικὴν ἀποτελεσματικῆς ἐνεργείας καὶ δράσεως. Ἀληθῶς δ' ἐνῶ ὁ ΟΗΕ ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοιούτους τραγικοὺς οἰωνούς, ὡς ἡ μόνη ἀληθῆς διέξοδος καὶ μοναδικὸς φάρος πλεύσεως διὰ μέσου τῶν ἀγρίων συμπληγᾶδων τῶν διὰ τοῦ ἐπαράτου πάντοτε ἐνστίκτου κατευθυνομένων ἀνθρωπίνων διαφορῶν καὶ συγκρούσεων καὶ συμφεροντολογικῶν ἐπιπλοκῶν, ἡ μόλις εἰκοσαετῆς ἱστορία του δὲν δεικνύει εἰσέτι δείγματα μεγάλης σταθερότητος καὶ θετικωτέρας ἐπιτυχίας ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαίου καὶ τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ εἰς πάντας τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτὸν λαούς. Διότι ἡ ἐν τῷ Ὄργανισμῷ ἐγκατάστασις καὶ ἀνάπτυξις τῆς παλαιᾶς διπλωματικῆς μεθοδολογίας καὶ ἡ ἀτελεύτητος δι' αὐτῆς λεπτολόγος καὶ σχολαστικὴ τῶν συζητουμένων θεμάτων διαπραγματεύσεις προδίδει

ἐκάστοτε διάθεσιν συμβιβασμῶν, πᾶν ἄλλο ἢ εὐνοϊκῶν διὰ τὴν ἄτεγκτον ἐπιβολὴν τοῦ δικαίου. Ἡ ἔκδηλος ἐξ ἄλλου ἀμφιταλάντευσις ὡς πρὸς τὴν ἀληθινὴν διάθεσιν ἀπεριφράστου ἐπιβολῆς καὶ πιστῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Συμφώνου τοῦ Ἀτλαντικοῦ κατ' ἀκρίβειαν καθιστᾷ πολλάκις προβληματικὴν τὴν πιστὴν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τήρησιν, τοῦ ὁποίου καὶ ἡμεῖς διὰ φλέγον καὶ ζωτικὸν δι' ἡμᾶς ζήτημα ἔχομεν πεῖραν. Καὶ τέλος ἡ ἔλλειψις πραγματικῆς κυρωτικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐκτρεπομένων τῆς κατευθυντηρίου γραμμῆς, τῆς μοναδικῆς αὐτῆς σανίδος σωτηρίας ἐναντι τῆς ἐπερχομένης καταιγίδος τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ πλέον κατακλυσμοῦ, καθιστοῦν εἰσέτι ἀσταθῆ καὶ ἀβέβαια τὰ βήματα τοῦ φερέλπιδος τούτου ὀργανισμοῦ. Παρὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς, ὡς συμβάλλοντες ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰς τὴν εὐστάθειάν του, ὀλοφύχως εὐχόμεθα τὴν ἀποφυγὴν τῆς καταρρέουσέως του. Ἀλλοίμονον ὅμως ἂν καὶ τώρα σχισθῆ καὶ καταρρακωθῆ καὶ πάλιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ κτιρίου τοῦ Μανχάτταν τὸ ὑπογραφὲν Σύμφωνον τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἡ μόνη αὐτῆ διαθήκη μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων πρὸς ἐπικράτησιν ἐκ καλῆς θελήσεως τῆς ὀριστικῆς πλέον εἰρήνης διὰ τῆς ἀπαρεγκλίτου ἐφαρμογῆς τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νόμου τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πρόεδρος τῶν ΗΠΑ Johnson, κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς συμπληρώσεως εικοσαετίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ΟΗΕ, ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην διατηρήσεως καὶ ἐνισχύσεως αὐτοῦ διὰ τῆς ἀντι πάσης θυσίας προσπαθείας ὅλων τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν ἔθνων, πρὸς ἐπιτυχίαν εἰρηρικῆς καὶ καλῆς γειτονίας συμβιώσεως, καὶ συμφωνίας ἐλαττώσεως εἰς τὸ *minimum* τῶν ἐξακολουθητικῶν ὀπλισμῶν καὶ ἀπεμπολήσεως τῶν ἀτομικῶν ὄπλων καὶ διατηρήσεως τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, διὰ νὰ δυνηθῆ ἡ ἀνθρωπότης κατ' αὐτὴν νὰ ἀφοσιωθῆ δι' ὅλων τῶν ὑφισταμένων δυνάμεων εἰς τὸν κοινὸν φοβερὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς πείνης καὶ πτωχείας, αἱ ὅποια εἶναι αἱ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα πηγαὶ τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀπαθλιώσεως.

Ἐκ παραλλήλου ἐναντοὶ εἶναι οἱ σοφοὶ καὶ ἀληθῶς εὐαγγελικοὶ λόγοι τοῦ μεγάλου Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ' διὰ τὴν σημασίαν τοῦ ΟΗΕ

καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν ἔθνῶν πρὸς διατήρησιν τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, τοὺς ὁποίους εἶπεν ἐν μέσῳ παγκοσμίου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐπιδοκιμασίας κατὰ τὴν ἱστορικὴν καὶ πρωτοφανῆ ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς τὸν ΟΗΕ, κατὰ τὴν 4ην τρέχοντος μηνός, καθ' ἣν ἀπὸ τοῦ παγκοσμίου ἐκείνου βήματος ἐν ὑπομνήσει τῶν λόγων τοῦ ἀειμνήστου Προέδρου Kennedy ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ὀφείλει νὰ καταργήσῃ τὸν πόλεμον, διότι ἄλλως ὁ πόλεμος θὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἠκούσθησαν βαρεῖς οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ παπικοῦ στόματος, περὶ τῆς ἀνάγκης ὀριστικῆς καταργήσεως τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὑποχρέωσης διατηρήσεως τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνανήψεως ὡς πρὸς τὴν διευθέτησιν τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομολογικῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τῆς Οἰκουμένης, ἐπὶ ἐξαλείψει τῆς ἐφιαλτικῆς καταστάσεως τῆς ἐν μέσῳ εἰκοστῷ αἰῶνι μαστιζούσης τὴν ἀνθρωπότητα πτωχείας καὶ πείνης.

Διότι ἀκμὴ ἀληθῶς ξυροῦ χωρίζει σήμερον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀποτελουμένην ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τῆς ἢ τὴν ἰδίαν αὐτῆς καταβαράθρωσιν, καὶ φρίττει καὶ τρέμει κανεὶς πρὸ καὶ τῆς ἰδέας ἀκόμη, ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἡ ἐνστικτώδης τῶν ἀνθρώπων διάθεσις τῶν ὑπηρετούντων τυφλῶς τὸν Βάαλ τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς ἐγωϊστικῆς διαθέσεως εἶναι δυνατόν νὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴν, διὰ τῶν νέων καὶ τρομερῶν ἀτομικῶν μάλιστα ὄπλων. Καταστροφὴ ὅμως τοῦ τύπου τῆς Χιροσίμα σημαίνει ἐνσυνείδητον ἐξάλειψιν ἄνευ ὑπερβολῆς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀκριβῶς δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἐπικρατεῖ ἐξαιρετικὴ ἀνθησις τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας. Καταστροφὴ δὲ μάλιστα αὐτὴν τὴν φορὰν, χωρὶς ἐλπίδα ἐπιβιώσεως οὐδὲ κὰν ἐνὸς νέου Νῶε ἢ Δευκαλίωνος, ἢ καὶ τουριστικῶν ἔστω ἐρειπίων τοῦ ΟΗΕ ἐπὶ τῶν ὄχθων τώρα τοῦ Μανχάτταν, διότι οὐδεὶς θὰ ἀπομείνῃ διὰ νὰ τὰ ἀποθανυμάζῃ.

Ταῦτα δὲν εἶναι ἀπλῶς κακὰ καὶ ἀπαισιόδοξα ὄνειρα ἢ φαντασίαι, ἀλλ' ἐπικειμένη πραγματικότης, τῆς ὁποίας τὰ μηνύματα στέλλονται

ἤδη ἀπὸ τὰς οὐχὶ καὶ τόσον μακρινὰς πλέον ἡπείρους τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν εὐρισκόμεθα αὐτὴν τὴν στιγμὴν πρὸ τοῦ ἰδίου φοβεροῦ πραγματικοῦ διλήμματος καὶ προβλήματος, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρέθη ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν πρώτην του δημιουργίαν, τοῦ διλήμματος τῆς ἐξ ἰδίας θελήσεως καὶ εὐθύνης ἀποφάσεως ὀριστικῆς ἐκλογῆς δηλ. αὐτοῦ, μεταξὺ ζωῆς καὶ ὀλοκληρωτικοῦ θανάτου. Θὰ ἐξακολουθήσωμεν ἐλαινόμενοι διὰ τὴν ζωτικὴν ταύτην ἐκλογὴν ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε ταπεινὰ ἐλατήρια τοῦ πρωτογόνου ἐνστικτοῦ καὶ τοῦ τυφλοῦ συμφέροντος, ἢ ἐναντι αὐτῶν θὰ ἀρθῶμεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ μας ἐπὶ τῆς γῆς; Καὶ μαθόντες ἐξ ὧν ἐπάθομεν, θὰ ὀρθωθῶμεν μὲ ἀποφασιστικὴν θέλησιν πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ μάλιστα τοῦ ἀδιαβλήτως χριστιανικοῦ, τοῦθ' ὅπερ θὰ σημάνῃ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀληθινῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ θέλημά Του;

Ὁ Παῦλος μετὰ σταθερότητος κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν φωνάζει: «εἰ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην» (Ρωμ. 8.10). Οὐδὲν λοιπὸν ἕτερον ἀπομένει, ἢ νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἡ ἐκλογὴ διὰ τοὺς ἐχέφρονας δὲν εἶναι καὶ τόσον δύσκολος καὶ δυσχερής, ἀλλ', ὡς ἔχουν φθάσει τὰ πράγματα, αὕτη εἶναι τάχιστα ἀπαιτητὴ καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἀπεριφράστως θετικὴ. Ἀπαιτεῖται συνεπῶς, κατ' ἀπόλυτον δὲ καλὴν θέλησιν, πλήρη καὶ ἄμεσος ἀναθεώρησις καὶ ἀνακαινίσις τῆς ἀτομικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, αἱ ὁποῖαι, εἴτε τὸ ἀντιλαμβανόμεθα εἴτε οὐχί, εἶναι στενότατα πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμένα.

Διὰ τοῦτο, κατὰ τὴν ἐξαιρετικῶς κρίσιμον ταύτην στιγμὴν, καθ' ἣν ἀδυνατοῦμεν ἴσως λόγῳ τοῦ ἐνστικτώδους πάντοτε ληθάργου μας, νὰ διαγνώσωμεν θετικῶς τί πρέπει νὰ προτιμήσῃ ὁ ἄνθρωπος μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, μία καὶ μόνη εἶναι ἢ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πανδαιμονίου τῆς ἐπερχομένης λαίλαπος ἀκουομένη φωνῆ καὶ παραινέσεις, ἢ ἀπευθυνομένη πρὸς πάντας, τὰ τε ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαούς, πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς, καὶ αὕτη εἶναι ἢ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἢ διὰ τοῦ μεγάλου προφήτου Ἡσαΐου ἀκουομένη: «Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς!».